

Gospodar in gospodinja

LETO 1937

7. JANUARJA

STEV 1a

Pogled naprej

Še bolj nego nazaj, je potreben vsakemu gospodarju pogled naprej, pogled v leto, ki smo ga ravno kar nastopili. Zastrita nam je sicer bodočnost. Neprodorna zavesa je pred nami. Odgrniti je ne more nihče niti za trenutek. Nihče nam ne more povedati, kaj nam prinese jutrišnji dan. Naš pogled v bodočnost torej ne more biti mišljen tako, kakor da bi hoteli odkriti in videti kaj nam prinese bodoče leto. Pač pa s svojim gospodarskim pogledom lahko premostimo svoje stališče in vse panoge svojega gospodarstva in si vsaj v glavnih potezih naredimo načrt za smotreno delovanje v prihodnjem letu.

Nič ni v gospodarstvu, zlasti še dandanes, tako kvarno, kakor delo brez načrta, brez tehtnega prevdarka, kar tja vendan po stari navadi, brez ozira na potrebe in zahteve sedanjega časa. In nasprotno. Koliko lažje delo imamo in koliko boljši uspeh si zagotovimo, ako svoje delo preudarimo in si naredimo primeren načrt — čeprav samo v glavi — in imamo trdno voljo, da se po njem ravnamo. Delo brez smotra, brez načrta ne more imeti nikdar pravega uspeha. Delo po načrtu z jasnim ciljem pa ne more biti nikdar brez uspeha. Kakor za vse panoge, prav tako je to pravilo veljavno tudi za sadjarstvo.

Iz dosedanjih izkušenj lahko z neko precejšnjo gotovostjo sklepamo, da bi imela biti to leto dobra sadna letina, ali vsaj boljša nego je bila v minulemu letu. V tem pričakovanju je Sadjarsko in vrtinarsko društvo vzelo v svoj načrt veliko banovinsko sadjarsko razstavo, in velik sadni sejem, oboje naj se priredi v prvi polovici oktobra v Mariboru. S to razstavo in sadjem hočemo pokazati napredek našega sadjarstva v minulih 20 letih; več zanimanja za naše slovensko sadjarstvo hočemo vzbuditi po drugih banovinah naše države, posebno pa še več zanimanja v inozemstvu. Z vsemi silami se bo delalo na to, da bo dobilo naše

sadje še večjo veljavo na svetovnih sadnih tržiščih, odkoder bi nas tako rade izrinile druge države. Pridobiti hočemo za naša izvrstna jabolka čimveč inozemskih sadnih trgovcev. Razviti hočemo večjo delavnost za izboljšanje domače sadne uporabe. Posebno se hoče na vse načine pospešiti sušenje sadja, kot najvažnejši način predelave sadja v trajni izdelek. S posebno vneto in z vsestransko živahnostjo se hoče pospeševati brezalkoholna sadna uporaba (izdelava naravnih sladkih sadnih pijač), ki je prav povsod po svetu že mnogo bolj razvita tega pri nas. Vse to in še marsikaj je v načrtu tistih činiteljev, ki imajo nalogo pospeševati sadjarstvo.

Izvedba tega programa pa ni zavisna samo od teh činiteljev, ampak v prvi vrsti od sadjarjev samih. Kako pa naj se priredi razstava, ako se sadjar ne bo pobrigal, da bi pridelal lepo razvito sadje brez vsake napake? Kako pa naj se izboljša položaj na sadnem trgu ako pridelek ne bo ustrezal zahtevam sadne trgovine in uživalcev? Kako pa naj vabimo sadne trgovce v naše kraje, ako jim ne moremo nuditi prvovrstne robe? In kako naj se razvije sedanjim časom primerna domača sadna uporaba, ako se sadjar ne bo pobrigal za novodobne pridobitve na tem polju in je gluha za vse tozadevne praktične nasvete?

Iz tehle kratkih migljajev vsakdo lahko posname kaj vse mora vzeti v načrt, če hoče doseči končen smoter: da bo pridelal čimveč sadja v taki kakovosti, da se bo lahko prodalo po najboljših cenah z največjim čistim dobičkom. Kar pa ostane doma, da se bo tako predelalo, kakor bo v gospodarstvu največ zaleglo.

Ta smoter bo pa dosegel samo tisti, ki bo takoj sedaj v pričetku leta krepko zastavil: pregledal svoj sadovnjak in z večšim očesom presodil kaj je njegovemu sadnemu drevju treba, kako bo delo razdelil na vse letne čase. Dandanes menda ni več tako zaostalega sadjarja, ki bi ne

vedel, da more le samo skrbno negovano sadno drevje roditi brezmadežno sadje, ki bi ne vedel, da treba drevje sedaj pozimi očistiti, vrhove iztrebiti preden zbrsti, obrizgati ga s primerno tekočino (n pr. 8—10% raztopimo arborina), ko zbrsti, obdelati ga s pol do 1% bordoško brozgo (bakreno - apnenno brozgo), takoj ko ocvete, z enako brozgo, ki ji pa doda arzenikovega strupa, da prepreči črvi-vost itd. Menda ni nikogar več, ki bi ne vedel, da je treba tudi sadno drevje gnojiti kakor druge kulturne rastline in da je za to delo sedaj zadnji čas. Podrobna navodila o vseh teh opravilih, zlasti pa o pravilnem škropljenju, so bila objavljena že mnogokrat, pa bodo še in še, da se nihče ne bo mogel pritožiti, češ da tega ali onega ni vedel. Sedaj pozimi je misliti na orodje in druge potrebščine (škropilnice, sredstva za škropljenje in drugo), brez katerih je nemogoče pravilna in umna obdelava sadnega drevja.

V načrt spada tudi zasajanje novih sadovnjakov. Sedaj je skrajni čas, da se določijo sorte, ki se bodo sadile in da se

naroči drevje iz zanesljive drevesnice. Banska uprava bo oddala po polovični ceni (po 4 Din) 25.000 sadnih dreves. Toda prijaviti se treba o pravem času, da se drevje dobi in more saditi čimprej spomladi.

K vsakemu načrtu spada tudi **troškovnik**. Dobro in potrebno je, da že vnaprej izračunamo, koliko bo stroškov s tem in onim delom, koliko bo stalo orodje in sredstva za zatiranje zajedalcev itd. Kar le mogoče, storimo sami, da bo brez izdatkov. Kdor si sam ne more kupiti potrebnega orodja, naj se na vsak način pridruži sadjarski organizaciji (podružnici Sadjarskega in vrtnarskega društva). Te imajo že povsod za svoje člane škropilnice in drugo najpotrebnejše orodje, zidajo sušilnice itd. Sredstva pa oddajajo navadno po zelo znižani ceni, ker so deležne banovinske podpore, ki je posameznik ne more dobiti.

Začnimo torej novo gospodarsko leto v znamenju premišljenega načrta, delajmo vztrajno do konca, pa uspehi ne bodo izostali.

H.

Snaga v hlevih je prvi predpogoj za zdravje živine

Živini moramo nuditi v prvi vrsti ugodno in snažno bivališče ter zadostno hrano, ako hočemo, da bomo imeli od nje res ono korist, katero pričakujemo. Še prav posebno moramo vpoštovati to v zimskem času. Preko leta je bila živina veliko od zunaj, kjer je uživala svež zrak in se zadostno gibala, pozimi pa je navezana samo na hlev; zato moramo gledati na to, da ji nudimo v hlevu prav prijetno bivališče. To pa dosežemo na ta način, da hlev stalno zračimo, snažimo in nastiljamo.

Ako hleva stalno ne zračimo, se zrak v njem močno pokvari. Tak zrak pa živalim škoduje, zlasti še tedaj, ko morajo stalno bivati v hlevu. Slab zrak vpliva posebno slabo na krave molznice; dokazano je, da imajo krave, katere prebivajo v slabih neprezračenih hlevih mnogo manj mleka, kot pa one v čistih in dobro prezračenih hlevih. Prav tako pa se razvijajo živali v slabih hlevih tudi mnogo počasneje in so zelo podvržene boleznim; posebno rada se pojavi jetika.

Da se izognemo neprijetnim posledicam,

dicam, moramo hleve stalno zračiti; ako ni v hlevu dobrih prezračevalnih naprav, potem je neobhodno potrebno, da dnevno odpiramo okna in hlevska vrata. Svež in dober zrak v hlevu je za živino prav tako važen, kakor tečna in zadostna hrana. Paziti pa moramo, da preprečimo vsak prepih, ta je za živino zelo nevarno. Skrbeti moramo tudi zato, da živini ne vleče pod noge, ko se odpro vrata. Pogosto povzroča prepih revmatizem v nogah živali in šikost v kosteh. Taka živina zelo slabo uspeva in nimamo od nje nobene koristi.

V veliki meri povzročata okuženje zraka gnoj, ki ostane predolgo časa v hlevu in pa gnojnica, ki nima primerne-ga odtoka iz hleva. Mnogi kmetovalci pustijo ležati gnoj delj časa v hlevu, da postane mastnejši, ker mislijo, da je vsled tega boljši in da njim mnogo več zaleže. To pa je popolnoma napačno mišljenje. Vedno moramo gledati na to, da spravimo gnoj dnevno iz hlevskih prostorov na gnojišče prav tako moramo poskrbeti, da se gnojnica redno odteka

v gnojnično jamo. Vse odvodne jarke za gnojnico moramo temeljito osnažiti in paziti, da se tekom zime ne zamašijo.

V nečistih hlevih se živina onesnaži, kožno izhlapevanje se zmanjša, kar je za vih prostorih vsem domačim živalim, ki ovcam se vname koža med parklji tako, da pričnejo šepati; na mokrem gnoju se zmehčajo tudi kopita. Razne bolezni, ki se pojavijo pri živini v takih zanemarjenih hlevih, pa je mogoče ozdraviti le na ta način, da spremenimo razmere v hlevu in da odpravimo nesnago.

Vsako, ki ljubi red in snago, bo napravil tudi v kolikor toliko pomanjkljivih prostorih vsem domačim živalim, ki jih redi, čim udobnejše in čedno bivališče. Okna ki so dostikrat močno zaprta, stene in s pajčevino preprejene kote, je treba temeljito omesti in obrisati. Ravno tako je potrebno vsak dan osnažiti tudi jasi in korita; v zanemarjenih in nesnažnih hlevskih prostorih najdejo svoje najbolj udobno zavetišče poleg pajkov tudi uši, bolhe in sploh vsa takšna bitja, ki so vsem domačim živalim

le v nadlego in veliko škodo. Z malo dobre volje in truda pa lahko vse to preprečimo; zavedati se moramo tega, da se počuti živina dobro samo v snažnem, svetlem in čistem hlevu.

Hleve moramo vedno tudi zadostno nastiljati. Če je hlev nenastlan, se živali hitro prehladijo. Pri kravah kaj rado nastopi vnetje vimena. Ako pa dobro nastiljamo, nudimo živalim mehko in suho ležišče. Stelja mora biti taka, da nudi v mrzlih zimskih mesecih dovolj toplote.

Za nastilj uporabljamo stvari, ki nudijo primerno mehko ležišče, ki so dovolj gorke in katere dajejo dober gnoj. Stelja mora biti taka, da odvzame živini čim manj telesne toplote. Za steljo je najboljša slama raznih žit. Pri nas nastiljajo največ z suhim gozdnim listjem, ki pa je nekoliko slabše od žitne slame, ker ne popije nikoli toliko mokrote kot pa slama. Dobra stelja je tudi šota. Nekateri uporabljajo tudi suho žaganje in smrečje, ki pa je seveda slaba stelja. Če je le mogoče uporabljajmo boljšo steljo, da bomo imeli tudi dober gnoj.

Kako ravnamo z majhnimi prašiči

Prašičereja se izplača samo tedaj, ako z prašiči pravilno postopamo. Mladi pujski so podvrženi raznim boleznim in drugim neprilikam, pred katerimi jih moramo varovati, če hočemo, da bomo imeli res pravi uspeh. Na vse to moramo misliti že pred porodom pujskov.

Dokler se svinja ne oprasi, je ne smemo preveč močno pitati, kajti v tem slučaju je storitev zelo težavna. Krmi, katero ji dajemo, moramo dodati vedno zadostne količine klajnega apna, to apno zelo dobro vpliva na tvorbo kosti malih pujskov že v materinem telesu. Skrbeti moramo nadalje za to, da se svinja vsak dan giblje nekaj časa na prostem; to je zelo koristno in postane vsled tega bolj gibčna. Za zdravje samo je gibanje na prostem neprecenljivega pomena. Svinjak mora biti snažen, suh in primerno tople. Vedno moramo gledati, da je dobro nastlan. Po možnosti ga moramo vsak dan dobro očistiti in nastlati z svežo steljo. Nikjer ne sme biti nobenega prepiha, da se žival ne prehladi.

Pri storitvi moramo vsakega prašiča posebej odvzeti svinji in ga dati na primerno tople kraj, n. pr. v zaboj v ka-

terem se nahaja seno. Majhni prašički so zelo občutljivi in se kaj hitro prehladijo. Ko so vsi pujski storjeni, jih damo k sescam. Slabši pujski naj pridejo k prednjim sescam, v katerih je več mleka kot pa v zadnjih. Sesanje pujskov traja navadno šest tednov.

Večkrat se dogodi, da ima svinja mnogo pujskov, tako da ima za vse premalo sescov. V tem slučaju si lahko pomagamo na ta način, da skušamo one pujske, za katere ni sescov, vzgojiti umetno brez sesanja. Zato jim moramo nuditi v prvih dneh po večkrat nekaj žličk kravjega mleka, katero pa mora biti gorko; drugi dan poskušajo navadno piti pujski že sami. Tretji dan pa pijejo že kar dobro. Ko so se enkrat dobro privadili, jim dajemo stalno kravje mleko, v katero dolijemo eno tretjino vode in nekoliko boljše pšenične moka.

Posebno veliko važnost moramo polagati na odstavitvev prašičkov. Zelo napačno je, če odvezujemo svinji naenkrat vse mladiče. Na ta način odtegnemo pujskom naenkrat vso lahko prebavljivo materno hrano, prav tako nevarno pa je tudi za svinjo. Najbolje postopamo tako, da od-

stavimo najprvo močnejše in krepke razvite pujske in pustimo slabše še nekaj časa sesati. Tako mleko v sescih svinje ne izgine naenkrat, ampak se suši polagoma.

Ko so pujski odstavljani, jih polagoma privadimo na novo samostojno hrano. Da se pa lažje privadijo, moramo misliti na to že vnaprej in jim damo vsled tega že po tretjem tednu dnevno večkrat posnetega po možnosti tudi polnega mleka, kateremu primešamo nekoliko jčmenov-

vega ali pa ovsenovega zdroba. Tej krmu pa moramo primešati tudi nekoliko klajnega apna, katero zelo dobro vpliva na razvoj kosti.

Poudariti je treba tudi to, da se morajo odstavljani prašički kolikor mogoče veliko gibati na prostem, bodisi na tekališču ali pa paši. Svinjaki pa morajo biti čisti in tako bomo preprečili marsikatero bolezen in imeli večje uspehe kot pa dosedaj.

Pravilno krmljenje živine

Pri krmljenju se moramo zavedati v prvi vrsti tega, da pokladamo vedno prvovrstno krmo, ki je zdrava in sveža; slaba in pokvarjena krma povzroča dostikrat bolezen živali. Seno, ki je namenjeno za hranjenje, najprvo dobro pretresemo, da odstranimo iz njega ves prah. Veliko prahu in raznih glivic je zlasti v takem senu, katero je pri sušenju veliko trpelo zaradi slabega vremena. Tako seno moramo, še preden ga nosimo v hlev, pretresti, da odstranimo prah, katerega bi sicer zanesli v hlev; prašna krma vedno zelo slabo vpliva na živino, ker povzroča draženje dihalnih organov.

Seno in otavo pokladamo živini navadno nerazrezano; če pa bočemo krmiti dobra in slaba krmila skupaj kot n. pr. seno in slamo, pa moramo vsekakor oboje razrezati. Pokladati moramo le suha krmila, ker takšna krmila živina bolje naslini in prežveči. Tudi močna krmila med katera spadajo razne oljne tropine, moramo pokladati suha. Pri nas se še vedno prav rado dogaja, da oljne tropine pred krmljenjem namočimo; take tropine živali zelo slabo izkoristijo; Oljne tropine mora dobivati živina le suhe in ne vlažne, šele potem jih dobro prežveči in naslini. Dobro prežvečene in naslinjene oljne tropine živina prav lahko prebavi in obenem izrablji redilne snovi, zlasti pa beljakovine, katere vsebujejo oljne tropine v precejšnji meri. Dobro je tudi mešanje oljnih tropin med rezanico zato je priporočljivo, da jo navlažimo z vodo in sicer že en dan pred krmljenjem, da se ista nekoliko razmehča. Med tako ovlaženo in pripravljeno rezanico pomešamo oljne tropine; to pa storimo šele tik pred krmljenjem. Nikdar

pa ne namakajmo oljnih tropin kakor tudi drugih močnih krmil samih z vodo, ker jih potem živali toliko manj žvečijo in seveda slabše prebavijo. Gledati moramo vedno na to, da so oljne tropine zadosti suhe: samo v tem stanju jih živina dobro naslini in prežveči ter prebavi vse hranilne snovi, ki se v njih nahajajo. Oljne tropine so najprikladnejše za krmljenje tedaj, ako so drobno zmlete.

Živino krmimo vedno ob določenem času; s pravočasnim krmljenjem pospešujemo redno prebavo in dobro izrabo krme, kar je gotovo velikega pomena. Dnevno krmimo dvakrat ali pa tudi trikrat. Mnogo izkustva dokazujejo, da je mnogo bolj naravno in tudi bolj koristno samo takratno dnevno krmljenje. Še prav posebno moramo vpoštrevati ta način krmljenja pri raznih prežvekovalcih. Zelodec prežvekovalcev je namreč tako ustvarjen, da lahko sprejme v sebe naenkrat velike množine raznih krmil ter jih potem, ko delj časa počiva, v rodu prežveči in prebavi. Zato moramo vedno skrbeti, da ima živina na razpolago dovolj časa za prebavljanje čim manj jo nadlegujemo, tem boljše prebavlja.

V splošnem je trikratno krmljenje tudi radi tega manj uspešno, ker živine nikdar dovolj ne nakrmimo. Pri dvakratnem krmljenju, pokladajmo krmo vsakih dvanajst ur. Od samo dvakratnega krmljenja naj bi bila izvzeta edinole prav mlada živina; drugače pa je na mestu dvakratno krmljenje.

Krmila pokladajmo živini vedno po določenem redu. Prežvekovalcem in konjem pokladamo najprvo močna krmila, katerim primešamo klajno apno in sol.

Posebno klajno apno je kot primes velikega pomena in tega bi se moral vsak živinorejec dobro zavedati. Ob začetku krmiljenja so prebavni sokovi najbolj zgoščeni in vsled tega je tudi izraba močnih krmil takrat najboljša.

Ko smo z močnimi krmili gotovi, pride na vrsto razno korenstvo, kot repa, korenje, krmska pesa itd. Ta krmila zrežemo že pred krmiljenjem in jim lahko primešamo tudi nekoliko rezanice.

Končno pride na vrsto seno in slama. Pri vsem tem pa ne smemo nikdar pozabiti na redno napajanje živine: najboljše je, da jo napajamo nekoliko pred dokončanim krmiljenjem s senom. Voda, s

katero napajamo živino, mora biti čista in sveža.

Večkrat se dogodi, da nimamo na razpolago močnih krmil, tako da moramo živino večinoma krmiti s senom. V tem slučaju postopamo tako, da razdelimo za vsako žival namenjeno seno na dva ali pa tri dele ter ji damo nadaljnji del sena šele potem v jasli, ko je prejšnjega že pojedla. S tem dosežemo, da živina počasneje žre in da krme ne izbira in razmetuje.

To naj bi bilo nekaj najpotrebnejših navodil kako moramo krmiti in katere naj bi naši kmetovalci čim bolj vpoštevali.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Zvitke iz jajčjih krp za juho. Najprej napravim jajčne krpe takole: V loncu zgodljam eno celo jajce in en četrt litra mrzlega mleka. Ko je dobro zgodljano, pridenem toliko moke, da je testo tekoče. Na pekačo denem dobro žlico masti in postavim v pečico. Ko je mast razbeljena, jo razdelim po pekači toliko, da je ta namočena. Ostalo mast zlijem v ponvico. Na pekačo zlijem toliko testa, da testo prav natanko pokrije dno. Da to dosežem, mora biti mast razbeljena, pekačo pa nagibam tako, da se testo prime vse pekače. Testo potem na obeh straneh rumenkasto zapečem. Pečeno krpo denem na desko. Iz ostale masti in iz testa nadaljujem pečenje toliko časa, da mi obojega zmanjka. Nadev za te krpe napravim takole: štiri dkg surovega masla mešam z dvema jajcema, pridenem drobno sesekljano pečeno telečje meso, malo sesekljane zelenega peteršilja in dve žlici kisle smetane. S tem nadevom namažem krpe in jih zvijem kot štrukeljce. Snažno ruto namažem z maslom in zavijem zvitke vanjo. Zavite zvitke še povežem z vrvcio in skuham v slanem kropu. Ko so zvitki kuhani, jih razrežem na majhne kose in dam na juho ali k juhi.

Ocvrte klobasice iz jajčnih krp. Zgoraj opisane krpe še surove razrežem na majhne kose. Na odrezanih straneh jih pritisnem skupaj, potem jih omočim v jajcu, osušim v drobtinah in ocvrem

na masti. Ocvrte dam na juho ali k juhi. Te vrste zakuhe so primerne za večje praznike.

Telečje stegno, povaljeno v jajcu. Kos telečjega stegna operem, potolčem nasolim omočim v raztepenih in osoljenih jajcih, ter osušim v drobtinah. Tako pripravljeno meso denem v kozico na razbeljeno maslo. Kozico postavim v pečico in spečem. Med pečenjem meso pridno polivam s surovim maslom in večkrat obrnem. Pečeno meso je zelo sočno. Zraven takega mesa dam različno solato in pa kosčke limone.

Hlebčki. Deset dkg surovega masla raztopim. V raztopino pridenem deset dkg presejanega sladkorja in deset dkg moke. Ko je to prav dobro zmešano, pridenem še deset dkg moke. Testo malo pognetem in zrežem na majhne kosčke. Kosčke na dlani malo razvlečem in zaokrožim. Hlebčke pokladam na pomazano pekačo in spečem v pečici.

Čajni krofki. Štirinajst dkg surovega masla mešam toliko časa, da se speni. Potem pridenem sedem dkg stolčnega in presejanega sladkorja, dva rumenjaka in 17 dkg moke. Testo malo pognetem in razrežem v kosčke. Kosčke v dlani zaokrožim in vtisnem vsakemu v sredino luknjico. Potem krofke pomazem z jajcem, potrese s razrezanimi mandelji in spečem na pomazani pekači. Ko so krofki pečeni, jim napolnim luknjice z mezgo in jih s sladkorjem potrese.

Piškotji. Iz dveh beljakov napravim trd sneg. Potem mu primešam štirinajst dkg

sladkorja, osem dkg moke in malo vanilijevega sladkorja. Te snovi mešam toliko časa, da je testo zelo gladko. Pekačo namažem z voskom. Testo stresem v škarnicelj, kateremu sem na dnu napravila majhno odprtino. Iz škarnicelja stiskam na pekačo testo tako, da nastanejo majhni, tri cm dolgi piškotki. Piškote pustim dve uri na toplem prostoru. Potem jih spečem v ohlajeni pečici.

DOMAČA LEKARNA

ga Pokvarjena jedila so dostikrat vzrok hude bolezni in celo smrti. Kar je stalo predolgo in diši po kislem ali ima prevlačno plesni, tega še pes ne mara in ni, da bi dajali človeku. To, kar je bilo živilo, se je spremenilo v strup. Veliko greši v tem marsikatera gospodinja, ki misli, da pokvarjeno ne bo škodilo poslu in beraču. Res, da prenese marsikak želodec, kar ne bi prenesel drugi ali kar je škodljivo, škoduje, če ne takoj, pa pozneje. Stara mast, že večkrat precvrta, ima v sebi strupeno snov. Zato toži marsikdo, da se mu peha po zabeli, zato imajo bolne želodce gostje nezanesljivih gostiln. Pred par leti je užil kmečki gospodar v mestni gostilni klobaso in je umrl vsled zastrupljenja. Koliko ljudi je spravil v kraj stari golaž! V več krajih ga napravijo kar za več dni vkup. Treba je biti skrajno previden. Če je meso v golažu razmazano mehko ali sploh kaj sumljivega, plačaj in pusti raje. Seveda bi bil gostilničar kaznovan, če bi ga kdo naznanil in dokazal. Razmazane zelenkaste klobase imajo v sebi hud strup. Malo črnega kruha, ravno kuhan krompir pojemo vsaj brez skrbi. Pa tudi surovo meso nam prinese lahko bolezen in smrt, če je od bolne živine ali pokvarjeno. V mesu take živine je našel dr. Eppinger snovi, ki zlasti škodujejo jetram. Ne kupuj in ne kuhaj mesa, ki je že opolzko, rjavo ali zelenkasto, ne takega, ki je zamolklo rdeče in ne takega, ki je prebledo.

ga Rumen vosek je najbolj v čišlih za mazila. Pri mnogih domačih receptih zahtevajo vražarji celo cerkveno svečo. Vosek kot obkladek pomaga zoper grizo, kilo, kurja očesa, strnjeno kri. Za nadoho in jetiko je dobro, če vržeš voska na žerjavico in vdihavaš dim. Pravi vosek diši prijetno. Za star otok in sploh za zatekline so se zatekali stari ljudje k satovju. Razgrnili so flanelasto odejo med dvema

stoloma in podstavili ponev z žerjavico in razrezanim satovjem. Ko se je odeja navzela dima, so zagnili bolnika in pokrili, da se je izpotil. (Tako se podkadi lahko tudi z brinjevimi jagodami.)

ga Barvanje las je zdaj zelo v navadi. Mnogo barvil pa ima v sebi strupene snovi. Mogoče ne bi škodilo, če si pobarvaš lase enkrat, toda barvanje je ponavljati in strup pride v kri. Mnogo lišajev in drugih bolezni izvira iz tega. Najlepši lasje so čisti, v svoji naravni barvi. Sivi lasje so močnejši od barvanih. Včasih so si naprašili lase, da so bili beli, zdaj jih barvajo, da bi ne bili beli...

ga Smokvo skuhaj na mleku in devaj na bolečo bulo. Smokva omeči, vzame vročino in bolečino, bula se dognóji in odpre, ne da bi bilo treba rezati. Za bolno grlo, zažlemana dihalna ali vrat, sapnik, kuhaj smokve in sladkor na vodi, pij vodo in izpiraj s to vodo grlo.

Kaj povzroča napenjanje in drisko pri sesajočih teletih? Vzrokov driske in napenjanje pri sesajočih teletih je več; največkrat je temu krivo nepravilno pripušcanje mlade živali k sesanju. Prva hrana teleta je malone mleko, katero vsebuje vse potrebne hranilne snovi, in sicer v takem razmerju, da jih lahko prebavlji soki za dostno razkrajajo. Mleko se more pravilno prebavljati in presnavljati samo v enem izmed štirih delov telečjega želodca, in sicer v t. zv. siriščniku, ki ima obseg približno enega litra. Tele, ki mu je vime vedno pristopno, izsesava mleko v malih presledkih tekom celega dneva, tako da je žival vedno dobro nasičena in siriščnik pravilno napolnjen. Če pa pripuščamo tele h kravi samo dvakrat ali pa trikrat na dan, postane žival od ene do druge sesalne dobe zelo lačna, kar povzroča, da se potem pri sesanju preveč napije. Ker pa ne more siriščnik sprejeti večje množine mleka, zato preide to deloma v še nerazviti vamp, deloma pa dalje v čreva. Vamp in čreva pa ne izločujeta potrebnih snovi, da bi se moglo mleko tam pravilno prebavljati in presnavljati; zato se začne mleko v teh delih prebavil kisati in razkrajati, kar povzroča razvoj škodljivih plinov in s tem v zvezi napenjanje in drisko živali. Telet izpod šestih tednov ne smemo nikdar odstaviti in jih pustiti pri slabem senu, katerega sploh ne morejo prebaviti. Ako hočemo imeti krepke in hitro rastoče živali, je neobhodno potrebno, da dobe teleta nekaj mesecev dobro in sladko mleko, kateremu je treba primešati manjše količine močnih krmil.

V VSAKO HIŠO »DOMOLJUBA«!

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

g Sejem v Kranju 21. decembra. Cene na tem sejmu so bile sledeče: Telice I. vrste 5 din, II. vrste 4.50 din, III. vrste 4 din za 1 kg žive teže; voli I. vrste 5 din, II. vrste 4.50 din, III. vrste 4 din za 1 kg žive teže; krave I. vrste 4.50 din, II. vrste 4 din, III. vrste 3.75 din za 1 kg žive teže; teleta I. vrste 8 din, teleta II. vrste 7 din za 1 kg žive teže; prašiči špeharji 9 din, prašiči pršutarji 8 din za 1 kg žive teže. — Meso: Goveje meso I. vrste 8—10 din, goveje meso II. vrste 8—10 din, goveje meso III. vrste 6—8 din za 1 kg. Svinjina 15 din svinjska mast 18 din, slanina 15 din za 1 kg.

Kmetijski nasveti

Kakšna je hranilna vrednost lanenih tropin? Lanene tropine vsebujejo okoli 31 odstotkov ogljikovih vodikov, 30 odstotkov beljakovin, 6—8 odstotkov tolsče ter 11 odstotkov vode. Z ozirom na obilno vsebino dobrih in cenih hranilnih snovi, so lanene tropine odlično močno krmilo za vse vrste domačih živali. Pitani goveji živini in živini za delo, se pokladajo pomešane, in sicer 3—4 kg dnevno; mlečni živini pa jih dajamo z ozirom na to, da dobi mleko in tudi maslo okus po lanenem olju, ako jih pokladamo večje količine, le do 2 kg, teletom pa od četrto do 1 kg na glavo in dan; količina je seveda odvisna od starosti telet. Lanene tropine so izborno krepično sredstvo za slabotno in bolno živino, zato je njih uporaba v gospodarstvu vsekakor toplo priporočati. Zlasti koristijo mladi živini, posebno teletom, ker jim taka krma nudi nadomestilo za mleko, katero so dobivali v prvi mladosti. Lanene tropine so za teleta najboljša krma, ker pospešujejo rast kosti in mišic; sploh pa zelo ugodno vplivajo na razvoj živine v mladostni dobi, katera je merodajna za vse življenje živine.

Kaj devajo med beton, da pozimi ne zmrzne? Koliko stane in kje se dobi? Betoniranje v mrazu je dovoljeno običajno le največ do 4° C pod ničlo. Pri tem je treba paziti predvsem na to, da gramoz pri uporabi ni zmrznjen. Treba ga je zato greti, kakor seveda tudi vodo. Dodati moramo več cementa kot običajno; še boljše pa je, če se uporablja supercement, ki se hitreje strdi in ki ga ima v zalogi Trboveljska premogokopna družba. Takoj po betoniranju je treba površino betona pokriti z vrečami, slamo, hlevskim gnojem ali zemljo, da se ne porazgubi notranja toplota. Še boljše je se-

grevati beton s tem, da se v bližini kuri. Paziti pa je pri tem, da ne izhlapeva iz betona preveč vode, ki je potrebna za vezavo. Ta sredstva so potrebna vsaj prvih 72 ur po betoniranju. Dodajati razne snovi pri betoniranju v mrazu ni dovoljeno. Privatniki pa uporabljajo v svrhu preprečenja škodljivih posledic radi mraza sodo, kuhinjsko sol ali klorkalcij. Doda se 10 odstotkov do največ 20 odstotkov teže vode. Dodatki zmanjšajo čas vezave, tako, da se beton preje strdi. V te svrhe se uporablja tudi Antifredin (dobavlja ga Ljubljanska komercialna družba, Bleiweisova 18).

Imam eno leto staro tele, ki popije toliko vode kot kakšen star vol. Ali smem dati teletu toliko vode, kolikor jo hoče? Večkrat pije žival obilo vode radi preobilo zaužite soli; v tem slučaju bi bilo treba spremeniti način krmljenja, tako da ne dobiva živina preveč soli. Sicer je sol neobhodno potrebna. Živini pokladana sol ne služi telesu samo kot hrana, temveč tudi kot dražilno sredstvo prebavnih žlez. Pri goveji živini računamo dnevno potrebo soli: 5 gramov na 100 kg žive teže, to popolnoma zadostuje. Priporočljivo je, da se vsaj približno držite odgovarjajočega obroka soli. V slučaju pa, da popolnoma pravilno krmito tele in da ne dobiva preveč soli, pa morate že gledati, da dobi zadostne količine vode. Voda sicer ni redilna, toda živalskemu telesu je prav tako potrebna kot hrana. Voda služi v prvi vrsti kot raztopilo za redilne snovi. Po večini iz vode obstoječa slina navlaži in razmoči suho krmo ter olajša žvečenje in požiranje: v želodcu in črevih pa pospešuje in podpira prebavo. Ako živina nima dalje časa vode, tedaj zbolí. Najbolj trpi pri tem prebavljanje in presnavljanje. Najprikladnejši čas za napajanje živine je kake pol ure pred krmljenjem, še boljše pa pol ure po krmljenju. Voda za napajanje mora biti vedno čista, brezbarvna in sveža. Če pije živina mnogo vode, postanejo telesne tkanine časoma preveč vodene (napihnjene) in zrahljane in posledica je nepravilno prebavljanje. Živali, ki popijejo mnogo vode, postanejo vampaste. Če pokladate teletu preveč soli, potem bo na podlagi povedanega jasno, kaj je treba storiti; ako pa dobiva tele pravilne količine soli, potem mu morate nuditi zadosti vode. Zavedati se moramo tega, da pomanjkanje vode mladi živini mnogo bolj škoduje, kot pa odrasli živini.

**Kmetije! Vaša stanovka
organizacija je Kmečka
zveza!**

Naročajte »Domo!Juba«!

PRAVNI NASVETI

Kdaj se mora plačati doto? J. K. L. D. — Dvema imate plačati doto, ki je vknjižena in se mora do izplačila obrestovati s 5%. Vprašate, če ste dolžni doto takoj plačati ali pa jo lahko plačate v obrokih in če imate pri plačilu dot kaj olajšave. — Če ni določen rok za plačilo dote, zapade v plačilo na vsako-kratno zahtevo. Dote, ki jih mora prevzemnik posestva plačati, se ne smatrajo kot kmet-ski dolgovi v smislu uredbe o likvidaciji kmet-skih dolgov. Pač pa sme dolžnik, ki je kmet v smislu te uredbe, v letu dni, to je do 25. septembra 1937 zahtevati, da sodišče ta dolg sorazmerno z zmanjšano vrednostjo te nepremične imovine zniža, če je dobljena nepremična imovina, iz katere se mora izplačati drugim dedičem dediščina v denarju, izgubila več ko 25% svoje vrednosti v času, ko je dolg nastal. Sodišče ne sme znižati dolgov preko 50% prvotnega dolga.

Kdaj preneha služnostna pravica poti? A. B. B. Čez vaše dvorišče so do leta 1933 tuji ljudje hodili in si s tem lastili pot. Spomladi 1933 ste nabili napis, da je ta pot prepovedana. Omenjeni napis še sedaj visi. Od tega časa hodijo ljudje po pravi poti in ne več čez vaše dvorišče; le tu in tam gre še kateri čez vaše dvorišče. Radi bi vedeli, če je že prenehal služnostna pravica poti čez vaše dvorišče ali ne. — Vse osebe, ki so mor-da do spomladi 1933 imele že priposestovano služnostno pravico poti čez vaše dvorišče, so to pravico izgubile s tem, ker ste jim to pot prepovedali in so se vaši prepovedi uklonile ter skozi tri zaporedna leta niso uveljavljale svoje pravice do poti. Za tiste ose-be, ki kljub vaši prepovedi še od časa do časa hodijo čez vaše dvorišče, pa služnostna pravica poti — če so jo res vsled 30 letnega mirnega uživanja priposestvovali — še ni prenehala. Od teh oseb zahtevajte izjavo, da si ne lastijo pravice do poti. Če bi take izjave ne dale, bi jih morali s tožbo prisi-liti, da priznajo, da nimajo pravice do poti. Tožbo bi vi zgubili, če bi oni dokazali, da so skozi 30 let mirno, nemoteno, javno in brez prošnje hodili čez vaše dvorišče. V se-danjih časih so pa take gospodarsko malo-pomembne tožbe luksusa radi visokih pravd-nih stroškov.

Izplačilo dote v gotovini ali knjižici? S. P. Brat je pred leti prevzel posestvo od očeta in se zavezal takrat še nedoletnim bratom iz-plačati doto ob polnoletnosti ter bi od tak-krat dalje tekle tudi obresti. Leta 1931 ste postali polnoletni. Takrat ste bratu rekli, da glavnice še ne potrebujete, pač pa, da boste zahtevali obresti. Brat, ki je takrat že imel vašo doto naloženo v hranilnici v posebni knjižici na vaše ime, je rekel, da vam obre-sti itak teko v hranilnici. Sedaj bi radi dobili od brata doto v gotovini, brat vam pa po-nuja le hranilno knjižico. Vprašate, če ste

dolžni sprejeti hranilno knjižico ali pa imate pravico zahtevati gotovino. — Ker vam je brat ob polnoletnosti, ko ste zahtevali obre-sti, rekel, da vam obresti teko od naložene dote v hranilnici in ste vi bili s tem za-dovoljni, bi se lahko smatralo, da ste dali molče pristanek nato, da je dota naložena v hranilnici in morate zato biti sedaj zado-voljni s knjižico. Če bi pa od brata le ter-jali gotovino, potem se brat lahko posluži uredbe o likvidaciji kmet-skih dolgov in lahko zahteva od sodišča sorazmerno znižanje dote in sme sodišče doto tudi znižati do polovice. Najboljše bo, da se z bratom sama pobotata.

Neopravičena vožnja in obračanje po šolskem dvorišču. S. J. P. Malo verjetno je, da bi imel sploh kdo izmed bližnjih posest-nikov vknjiženo pravico vožnje in pravico obračanja po šolskem dvorišču. O tem se pač lahko zanesljivo prepričate z vpogledom v zemljiško knjigo. Če pa bi res kdo imel to pravico, potem je pa dolžan sorazmerno prispevati k vzdrževanju pota in dvorišča in ga k temu lahko prisili s tožbo lastnik šolskega dvorišča. Če je kdo z neopravičenimi vožnja-mi razvozil šolsko dvorišče, je dolžan, da to dvorišče spravi zopet v prejšnje stanje. Če se temu protivi, naj lastnik šolskega dvorišča da to opraviti po kakem delavcu in bo to-zadevni račun — če ne zlepa, pa s tožbo — moral plačati neopravičeni voznik.

Odpovedni rok za stanovanje. I. K. P. Imate najemnika v stanovanju, ki vam pla-čuje mesečno najemnino. Pri vselitvi se niste zmenili glede odpovednega roka. Sedaj ob koncu meseca vam je odpovedal na 14 dni. Mnenja ste, da vam je dolžan odpovedati za en mesec vnaprej, ker tudi tako plačuje na-jemnino. — Odpovedni roki veljajo povsod predvsem tisti, ki so med strankami dogo-vorjeni. Če takega dogovora ni bilo, potem veljajo v mestih in trgih, kjer so bili izdani tozadevni posebni predpisi, taki v teh pred-pisih določeni odpovedni roki in termini. Če ni posebnih predpisov, potem veljajo od-povedni roki, ki so v dotičnem kraju v nava-di. Na občini boste zvedeli, če veljajo v va-šem kraju taki posebni odpovedni roki. Če teh ni, potem se smejo odpovedati stanova-nja, ki so bila najeta za več kot eno leto, na tri mesece; stanovanja, ki so v najemu za več kot en mesec in manj kot eno leto, se smejo odpovedati na 14 dni, a vse ostale na-jemne pogodbe na 8 dni.

Prevzemnik je plačnik za pravdne stro-ške tožbe izročitelja. M. V. P. S. Sosedom ste imeli pravdo radi motenja posesti, ki ste jo zgubili na prvi stopnji. Vložili ste rekurz in upate na uspeh. Med tem je sosed pose-stvo izročil sinu. Vprašate, če ima sosedov sin kot prevzemnik posestva dolžnost, da vam povrne pravdne stroške, če bo rekurz za vas ugodno rešen. — Če uspete z rekur-zom, potem bosta dolžna vam povrniti pravd-ne stroške sosed in njegov sin kot prevze-mnik posestva, ki je dobro vedel za to